

Preventiva nezgod v delovnem okolju

Poročevalska obveznost delodajalca, da mora na Inšpektorat Republike Slovenije za delo prijaviti vsako smrtno nezgodo, vsako nezgodo pri delu, katere posledica je več kot tri dni odsotnosti delavca z dela, izhaja iz določila 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

AVTORJA:

mag. Mladen Markota,

Albin Novšak

Inšpektorat RS za delo,

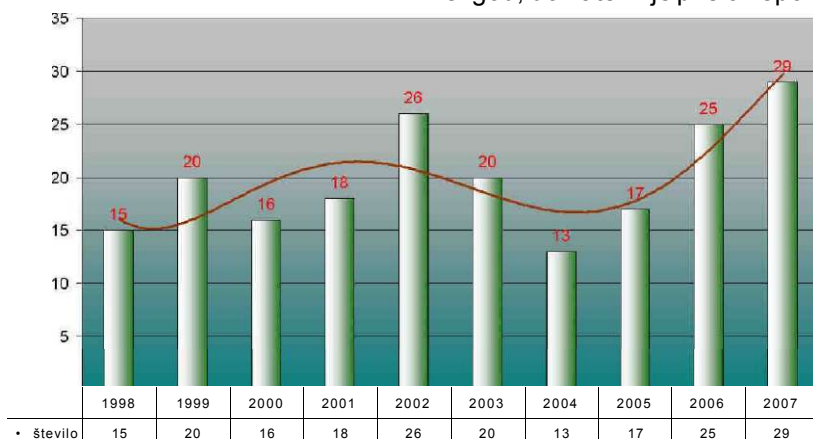
Parmova 33, 1000 Ljubljana

Slovenija že vrsto let opozarja nase glede t. i. negativnih kazalnikov zdravja (nezgode pri delu, poklicne bolezni, samomori itd.). Zakaj prihaja do popuščanja mehanizmov, ki kontrolirajo določene norme na področju varnosti in zdravja pri delu oz. zakaj še vedno ni prišlo do spremembe kulturnih navad na tem področju? Delodajalci še vedno ne zaznavajo cost-benefita področja varnosti in zdravja. Namen prispevka je predstaviti stanje na področju nezgod pa tudi osnovne preventivne korake.

Trenutno stanje na področju nezgod pri delu

Leto 2007 glede števila smrtnih nezgod bistveno odstopa od dolgoletnega povprečja. Inšpektorat je v tem letu obravnaval in raziskal 29 smrtnih nezgod, do katerih je prišlo nepo-

sredno pri delu (slika 1). Glede na dejavnost je bilo leta 2007 največ smrtnih in težjih nezgod pri delu na področju gradbeništva. Hitro, nezanesljivo in površno delo je tudi na področju težjih poškodb pomembno prispevalo k njihovu nastanku. Med umrlimi leta 2007 je, podobno kot vsa prejšnja leta, največ kvalificiranih delavcev, sledijo polkvalificirani, delavci s srednješolsko izobrazbo in nekvalificirani delavci. Glede na spol so bili vsi smrtno poškodovani tudi leta 2007 moškega spola, 88 % smrtnih nezgod se zgodi v dopoldanskem času, pretežno med malimi delodajalci. Inšpektorat za delo ugotavlja, da so glavni vzroki za nastanek smrtnih nezgod še vedno slaba organizacija dela, neupoštevanje pravil varnega dela ter hitro in površno opravljanje dela. Glede na starost je - prikazano v absolutnih številkah - najbolj izpostavljena starostna skupina od 50 do 54 let. Leta 2007 je bilo raziskanih 214 nezgod, prijavljenih kot težjih, vendar se je pozneje izkazalo, da nekatere med njimi dejansko niso bile težje. Najpogostejše težje poškodbe so zlomi kosti, stisnjenja, opekline in površinske poškodbe. Vodilni vzroki za nastanek težje poškodbe so padci z višine, ročne manipulacije, ki imajo za posledico stisnjenja in udarce predmeta, neustrezen način transporta itd. Dnevna porazdelitev težjih

Slika 1: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija: 1998-2007 (vir: IRSD)

nezgod je dokaj enakomerno porazdeljena med delovnim tednom, se pa tudi na tem področju sobota in nedelja pojavljata kot dneva, ki ju prej v dnevni distribuciji težjih nezgod v tolikšni meri nismo opazali. Iz statističnih podatkov je tudi razvidno, da pride do večine smrtnih nezgod v dopoldanskem času med 11. in 14. uro.

Dejavniki, ki vplivajo na pojav nezgod

Dejavnike, ki trenutno vplivajo na nezgode pri delu, lahko strnemo v dve skupini: sistemske (zakonski in podzakonski akti, notranji akti delodajalca itd.) in biološke. Kljub sprejetju sodobnih, z zahtevami EU usklajenih zakonskih podlag na področju varnosti in zdravja pri delu, v Sloveniji še vedno nimamo diferencirane prispevne stopnje, ki bi na osnovi sistema cost-benefit spodbujala oz. prisilila delodajalce k vlaganju na področje varnosti in zdravja pri delu. Ugotavljamo, da to pomembno vpliva na (ne)odnos delodajalcev do tega pomembnega področja. Sistemska zakonodaja je pomanjkljiva tudi na področju poklicnih bolezni. Odgovornosti za nastanek poklicne bolezni velikokrat ne moremo vezati na konkretnega delodajalca, pri katerem je obboleli delavec zaposlen. Vzročno odgovornost za nastanek nezgode pa pogosto lahko. Drugi dejavnik, ki bo pomembno vplival na področje nezgod, je biološki - staranje delovne populacije. V obdobju od leta 2002 do 2007 se je število delavcev v starostni skupini od

55 do 64 let povečalo za 17 %, medtem ko se je v enakem obdobju število delavcev v starostni skupini od 15 do 24 let povečalo le za 1,7 %. Vendar je tudi ta dejavnik obvladljiv, nanj lahko vplivamo predvsem s kakovostno, enostavno in uporabno oceno tveganja, kariernim načrtom in preventivnimi dejavnostmi delodajalca.

Osnovni koraki preventive nezgod pri delu ali kako lahko preprečimo nezgode »samo s sistematičnim pristopom«

1. Korak

Uspešna organizacija varnostne vzgoje in ustrezne tehnike v podjetju. Vključuje kakovostno izvajanje promocije zdravja. Narekuje visoko medsebojno komunikacijo na ravni delodajalec - delavec - strokovni delavec - pooblaščenec zdravnik.

2. Korak

Ugotavljanje dejstev (iz statističnih raziskav nezgod) nevarnih pojavov, črnih točk (opazovanje delovnih mest, delovnih postopkov, vedenja ljudi, zbiranje informacij o vzrokih poškodb in učinkovitih ukrepov za njihovo odstranjevanje). Zelo je zaželeno, da vsak delodajalec naredi kakovostno analizo, tj. vrednotenje vsake nezgode pri delu. Zaključki bodo še bolj uporabni v primeru, da svojo analizo nezgod »združi« s poročilom pooblaščenega

zdravnika o zdravstvenem stanju svojih zaposlenih.

3. Korak

Analiza odkritih dejstev nezgod in njihov povzetek. Zbrani podatki morajo identificirati glavne in neposredne vzroke/dejavnike nezgod, njihovo obliko in lokacijo. Treba je identificirati osebe, ki so bile udeležene v nezgodi, in odgovorne osebe za varno delo. Gre za izjemno pomemben korak, ki zagotavlja intervencijo na najpomembnejšem segmentu scenarija nezgode.

4. Korak

Določiti je treba vzroke, zakaj delavci vztrajajo pri nevarnih dejanjih in zakaj se zmeraj znova pojavljajo nevarne delovne razmere - procesi ali posamezna nevarna dejanja. To je pomemben korak, ki bistveno pripomore k spremembi kulturnih navad na področju varnosti in zdravja pri delu.

5. Korak

Izbrati ustrezna sredstva za odpravo vzrokov nezgod. Posamezni vzroki pokažejo, kaj je bilo narobe in kaj je treba popraviti, npr. promocijo zdravja na delovnem mestu, preprečevanje določenega delovnega procesa in ustrezno namestitve delavcev ter tehnično ureditev delovnega mesta itd.

6. Korak

To je zadnji korak - vzdrževanje doseženega. Hkrati je to najpomembnejši korak, ker dolgoročno zagotavlja izvajanje učinkovi-

Osrednja tema

tih preventivnih ukrepov. Vključuje konstantno skrb vodstva za izvedbo varnostnih ukrepov in seveda njihovo učinkovito kontrolo (zavarovati stroje na primeren način ter pravilno poučiti in pravilno zaposliti delavca).

Kako naj delodajalci raziskujejo nezgode pri delu

Enotne metodologije za raziskavo nezgod s strani delodajalca ni. Vsak delodajalec bo raziskavo prilagodil svojim okoliščinam. Vendar mora biti »boj« proti nezgodam ofenziven, sicer ne bo učinkovit. Ne smemo čakati, da se nezgoda pripeti, temveč jo moramo preprečevati tako, da odstranujemo nevarnosti, preden bi utegnile povzročiti nezgodo.

Pri vsaki nezgodi raziskujemo posebej:

- potek,
- vzroke,
- posledice.

Zavedati pa se moramo, da vseh nezgod ne moremo preprečiti oz. jih odpraviti, zato moramo uporabljati pasivno metodo raziskave nezgod, ki so se že pripetile. Nezgode omogočajo odkrivanje vzrokov, kar pa je edina dobra stran. Na podlagi ugotovljenih vzrokov lahko uspešno preprečimo ponavljanje podobnih nezgod - to pa je naš osnovni namen.

1. Namembnost raziskave nezgode

Nezgode raziskujemo zaradi odkrivanja vzrokov in izbire ukrepov, da se ne bi ponavljale. Raziskava nezgode nima nikakršne zveze z iskanjem krivca!

2. Objektivnost

Pri raziskavi nezgode mora biti izključeno vnaprej določeno stališče, ki bi lahko spremenilo potek prikrivanja pravih vzrokov nezgode. Raziskavo nezgode je treba raziskovati pošteno, kritično in strokovno.

3. Nemudoma - brez odlašanja

Raziskavo nezgode je treba opraviti takoj po nezgodi, kajti okoliščine, v kateri se je zgodila, se lahko kaj hitro spremenijo in se podatki zabrišejo. Raziskava dobro vpliva tudi na delavce, saj imajo občutek, da vodstvo podjetja skrbi za njihovo varnost.

4. Popolnost

Raziskava nezgod mora biti temeljita in popolna, ne sme se omejiti samo na nezgode s hujšimi posledicami, kajti te so posledica večkrat ponavljajočih se dogodkov, nezgod z manjšimi posledicami. Raziskati je treba tudi ostale nezgode, tudi tiste, pri katerih je nastala samo materialna škoda. Ne smemo zanemariti različnih dejavnikov, npr. človeške, organizacijske pomanjkljivosti. Število nezgod v določenem obdobju nam vedno pokaže razsežnost problema. Ustrezna statistika je nujno potrebna za utemeljitev realnega programa preprečevanja nezgod pri delu.

Dolgoročno sledenje statističnih podatkov nezgod pri delu pa pokaže učinkovitost storjenih ukrepov, ki smo si jih zadali pri preprečevanju nezgod.

Zaključek

Podobno kot v večini držav EU se tudi v Sloveniji najpogosteje dogajajo nezgode pri delu pri malih delodajalcih. Najbolj ogrožen del aktivne populacije so moški delavci. Opozoriti je treba na vse bolj izražen problem »pre-mika« oz. pojav smrtnih in težjih nezgod pri delu ob sobotah in nedeljah, česar prej na inšpektoratu nismo zasledili.

Glede inšpekcijskega nadzora se bo Inšpektorat Republike Slovenije za delo tudi v prihodnosti dodatno posvečal tistim gospodarskim dejavnostim, ki bodo z »negativnimi« kazalniki (visoko število nezgod pri delu) najbolj odstopali od slovenskega povprečja. Z dodatno, projektno aktivnostjo pa bo namenjal pozornost izvajanju preventivnih aktivnosti v sodelovanju s subjekti (Zbornica varnosti in zdravja pri delu), ki lahko pomembno vplivajo na zmanjševanje števila nezgod pri delu.

Literatura

1. <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/306> /dostopno na dan: 13. 10. 2008
2. <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/208> /dostopno na dan: 13. 10. 2008